

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 1

פרשת משפטים מברכים חדש אדר ה'תשפ"ה

התורה והמצוה

את עיקרי הדברים שבמאמר זה קבלתי מידיד נפשי מו"ר הגר"י שווארץ שליט"א, והוספתי על כך עוד מדילי.

יִאמָר יי' אֶל-מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הִקְרָה וְהִיָּה-שָׁם וְאָתְנָה לְךָ אֶת-לֶחֶת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם:

דרשו חז"ל (בברכות ה.)

ואמר רבי לוי בר חמא אמר ריש לקיש

מאי דכתיב ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם

לוחות האבן	אלו עשרת הדברות
והתורה	זה מקרא
המצוה	זו משנה
אשר כתבתי	אלו נביאים וכתובים
להורותם	זה תלמוד.

מלמד שכולם נתנו למשה מסיני.

כולם נתנו למשה מסיני. מובן אם כן, כי כולם נועדו כדי לדעת ולקיים את מצוות תורתנו הקדושה.

המקרא. התורה שבכתב. בה כתובות כל תרי"ג המצוות. כשלומדים את התורה שבכתב צריך להבין מה כתוב בה. קריאת התורה בביהכ"נ, אינה קריאת טקסט שעלינו לקרא או לשמוע ללא הבנה ח"ו. מושג כזה לא קיים כלל ביהדות. קריאת התורה היא להורות לעם את הדרך ילכו בה. גם כשמקשיבים לקריאת התורה, ודאי שיש לשים לב להבנת הקריאה. אצל"ל שהוא הדין בקריאת שמ"ת¹.

אמנם, רוב ככל המצוות כתובות בצורה שכדי לקיימן אנו זקוקים לדעת את התורה שבע"פ.
התורה שבעל פה. המשנה. אחותה של התורה שבכתב: **תורה שבעל פה.** עיקרה היא המשנה, בה שנויות ההלכות כיצד יש לקיים כל מצוה ממצוות התורה (כמובן ששנויות בה גם הלכות של מצוות דרבנן, שאינן כתובות בתורה שבכתב).
לדוגמא: מצות אכילת מצה בליל הסדר. ההלכה: בפחות מכזית אין יוצאים יד"ח. דוגמאות נוספות, בעלונים הבאים א"ה.

פנימיות התורה, בתורה בנביאים ובכתובים. נחזור לתורה שבכתב. בחלקים רבים בתורה שבכתב וכן בנביאים ובכתובים, אין כתובות מצוות. יש שהם רק מעשים, כגון: בריאת העולם, תולדות האבות הקדושים, שעבוד מצרים, גאולת מצרים, ועוד. כמו כן, יש חלקים אחרים שיש בהם דברי מוסר ותוכחות, עניין שכר ועונש, ועוד.
בחלקים אלה נמצא החלק הפנימי של המצוות, או כפי שיש שמכנים זאת 'הנשמה של המצווה'. פעמים רבות מדובר ביסודות של כל התורה כולה. בחלקים אלו נלמד גם ענייני הנהגה נכונה של האדם בחיי היום יום, אף בדברים שאינם נוגעים לקיום המצוות בפועל. אגב, אין פסול ב"סיפורי צדיקים" אותם מספרים לילדים. אך חובה לשים לב קודם כל כיצד להנחיל לילדים הטהורים את מעשי האבות הקדושים ומנהיגי כל עם ישראל. מעשים אלו נמצאים בתורה בנביאים ובכתובים.

התלמוד. אחרי המשנה, בה מבוארות הלכות המצוות, בא חלקה השני של התורה שבע"פ, הוא התלמוד, הנקרא גם **גמרא**. התלמוד הוא פירוש המשנה. וכן יש בו דיונים על משניות, הסברים על דינים, ביאורי מחלוקות, פסק הלכה במחלוקות מסוימות. סברות שאמרו האמוראים כדי לפרש משניות, וכדי לדון מה הדין במקרים מסויימים שלא נשנו במשנה.

ההלכה. מהתלמוד באים **לפסק ההלכה**. גם אחרי פסק ההלכה, ישנם לפעמים מנהגים שונים באופן קיום המצוות. נושא זה אינו שייך לענייננו כאן, ומקומו שמור לו א"ה בעלונים הבאים.

בגשתנו לקיים את מצוות התורה"ק, עלינו לדעת מה היא המצוה, מה ההלכה, מה המנהג, אך כמובן, לא שייך בלי ידיעת החלק הפנימי של התורה. כדי להבין כראוי את מהותו של שבת קדש, עלינו לדעת ולהבין ולהתבונן במעשה בראשית.

¹ כמה נואלו אלה המזלזלים בלימוד כתבי הקדש, עד כדי שבמסגרות לימוד שונות (כגון: ישיבות ביה"ז) קריאת שמ"ת אינה נחשבת לימוד. מה לפי דעתם היתה כוונת חז"ל בתקנת קריאת שמ"ת? על המושג שלאחרונה התחדש (וקבל פרשנות רחבה מדי) "ביטול תורה באיכות", הארכתי בעלון החדשי של קהלתנו, עי' עלון מס' 17 (אייר ותחלת סיון פד) מדור **מאמר מענייני דיומא**, ובעלון מס' 18 במדור **הרחב דבר**.

כולם נתנו מרועה אחד. י' אחד אמרן. יש בתורה פשט, רמז, דרוש וסוד. אנו המאמינים ב' אחד שבחר בנו כעם אחד ונתן לו תורה אחת, מבינים שמדובר ברבדים שונים שאינם סותרים - ולא יתכן שיסותרו - זה את זה. ניתן למצא הסברים עמוקים יותר למצוות או הלכות ומנהגים שונים, אך בד"כ אין השלכה מעשית לכך. הנהגות מסויימות שמקורן ברמזים שונים, נכתבו עבור אנשים גדולים ברמה מסויימת (ואגב, בזמננו צריך שימת לב מיוחדת למקורה האמיתי של הנהגות כאלה). דוגמאות לכך ניתן למצא במצוות רבות.

ידוע לי כי יש אסכולות מסויימות הגורסות כי במצוות מסויימות יש הבדל בין אופן קיומן ע"פ נגלה לאופן קיומן ע"פ נסתר. לא זכיתי מעולם להבין כיצד יתכן שיש בתורתנו מקום לשיטה כזו. יתכן שמדובר בטעות בהבנת דברי האחרונים שכתבו דברים מהם אפשר אולי להבין כן. במהלך הדורות נאלצו מנהיגי ישראל להתמודד עם נזקים הנגררות משיטות כאלה, וידועה הבדיחה על אותו ע"ה עליו אמרו 'כל המשיא בתו לע"ה וכו'.

יש מחלוקות אותן ניתן להסביר ע"פ נגלה ובאופן שונה ע"פ נסתר. הקורא בשטחיות דברי מקובלים המסבירים שיטה אחת, והסבר ע"פ נגלה המסבירים את השיטה החולקת, לא יפלא אם יגיע למסקנה ש"הנגלה והנסתר חולקים כאן".

אלו ואלו דברי אהים חיים. טעות נוספת נפוצה כיום אצל רבים: ביחס למחלוקות בין החכמים אמרו חז"ל בכמה מקומות "אלו ואלו דברי אהים חיים". בזמננו, נאמרים על כך פירושים שונים, ואין דעתי להביאם כאן. אציין רק כי חז"ל למדונו את דרכי הפסק על פי תוה"ק, ולא יתכן שעל פי התורה חובתו של ראובן לנהוג כך וחובתו של שמעון לנהוג אחרת. אף אם גם בפמליא של מעלה נאמרו שתי השיטות, פסק ההלכה הוא אחד וכפי שנקבע לפי כללי הפסק. במסכת גיטין (י:) הובאה אמרה זו לגבי מחלוקות במציאות, וכל המעיין שם יבין היטב פירוש אמרה זו. גם בעירובין (ג"ג:) הובאה מימרא זו לגבי מחלוקות ב"ש וב"ה, מובן היטב מה התכוונו חז"ל. ועי' בחגיגה (א:) מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'דברי חכמים כדרבנות וכו'.' וברש"י שם ד"ה כולן, ובסוף ד"ה 'עשה'.

כשאנו מלמדים את ילדינו ואת תלמידינו, כבר בגיל הרך יש ללמדם באופן הראוי, מקרא כראוי, משנה כראוי, וכו'. לגרסא דינקותא יש השפעה על כל חיי האדם, בין לטוב ובין ח"ו להיפך.

המכשול בדרך. בזמננו קיימת תופעה, שאיני יכול להצביע בוודאות על התקופה בה החלה, על מספר סיבות שגרמו לאותה שיטה, אכתוב בלי נדר א"ה בעלונים הבאים.

לצערנו, ישנם רבים בזמננו שעובדים עם התלמידים (ועם עצמם...) בסדר שונה לגמרי: בתורה שבכתב כמעט אינם קוראים (כן, קוראים כל שבוע שמו"ת, אך בתור קריאת טקסט שאינו מחייב הבנה כלל²). משניות, הם לומדים רק 'לכבוד' איזה יאהרציט, או לע"נ וכד' (ובדרך כלל זהו "לימוד על מנת לסיים"). גמרא הם לומדים באופן שלא שייך להוציא ממנו איזו הנהגה למעשה (וד"ל. ופוק חזי כמה מכתבים כתב מרן הגראמ"מ שך זצ"ל בעניין דרך הלימוד בשיבות היום³). את ההלכות לומדים הם במקרה הטוב מתוך המשנה ברורה ללא כל רקע קודם⁴. במקרה הפחות טוב, לומדים הם במשנה ברורה של 'דרשו' (או מספרי קיצורים בני זמננו). ובכל זאת, הנפש היהודית משתוקקת להבין ולהרגיש. ובכן, בני אותן אסכולות יחפשו את פנימיות המצוות בספרי מוסר מחשבה, חסידות ועוד. על פי רוב מדובר בספרים כאלה שמחבריהם לא חשבו כלל שילמדו אותם בעלי אותה גישה. ספרים אלה מיועדים בדרך כלל לכאלה שיש להם כבר את העיקר, וממש לא ל'מתחילים'. כאמור לעיל, פנימיות המצוות נמצאת בתורה הקדושה עצמה. שיטות אלה יוצרות נזק רב מאד, אותו ניתן לראות בקיום מצוות רבות אצל בני אותן אסכולות (ואצל כאלה המנסים לחקותם).

בעלונים הבאים א"ה אתייחס למצוות אשר כתוצאה מהשיטה הנזכרת, יש המתייחסים אליהן בצורה לא נכונה. דוגמאות לכך: קיום מצוות זכירת ומחיית מעשה עמלק (יש הנותנים דגש חזק על עניין מסויים שאולי ניתן למצא לו רמז בעניין עמלק), שמחת הפורים (רמז אחד עליו רמזו חז"ל זוכה בשנים האחרונות להתייחסות כה גדולה, כאילו הוא מהות היום, עד כדי עדיפות על פני מצוות היום), פרטים מסויימים במצוות סיפור יציאת מצרים (ואיני מדבר על הנהגה תמוהה שהומצאה ממש לאחרונה בעיצומה של קריאת ההגדה), ועוד מצוות רבות. בשנים האחרונות גם השיח על מצוות כמו יישוב ארץ ישראל, בניין בית המקדש מרכזו של כל יהודי, מקבל לפעמים יחס מזלזל בצורה מחרידה ומזעזעת.

עניין מרכזי נוסף אליו אתייחס בעז"ה בעלונים הבאים: השמחה בעבודת ה' באופן כללי, ובקיום מצוות מסויימות שזו כל מהותן. נעמוד גם על הגורם לתופעה של סילוף (אפילו חלקי) של כמעט כל מצווה שיש בה הנאה או שמחה. אם היו בעלי אותה "שיטה" סובלים מבעיה נפשית המקשה עליהם לשמוח, ניתן היה להבין שיש כאן בעיה נקודתית. אך למעשה, הם ישמחו מאד בזמנים אחרים, בהם אין כלל מצווה כ זו. הוא הדין במצוות התלויות בהנאות כמו אכילה ושתייה. הם יודעים היטב להנות מהעולם הזה, אך לא יעשו זאת בזמן שצריך (יש שיתענגו הרבה ב"ליל ששי" הרבה יותר ממה שיתענגו בשבת קדש עצמה. וכן על זו הדרך במצוות רבות.

ויהי רצון שנזכה לעבוד את ה' בשמחה כראוי

² לא אחת נתקלתי בכאלה המביעים דעה על גרסה מסויימת במהדורה מסויימת של 'תרגום', אך תוך כדי שיחה מתברר שאינם מבינים מימנם ומשמאלם אף את הפשט הפשוט של המקרא. יש ה'מדקדקים' כביכול בטעמי המקרא, בלי להבין את משמעות הטעמים.

³ ותגדל התמיהה על הנתלים בדברים שאמר לגבי עניינים שנאלץ בעל כרחו להזדקק להם, אך לדברים שכתב מעומק לבו על לימוד התורה בה עסק כל ימיו, בין ללמוד ובין ללמד תלמידים (מקהלות שונות) ימצאו פירושים שונים, או תירוצים מדוע לדעתם אין דבריו מתאימים כיום.

⁴ אילו היו טורחים ללמוד ולהבין את הקדמת המשנה ברורה לספר שהוא עצמו כתב, מסתבר שהיו מבינים כיצד יש לגשת ללימוד ההלכה. לפני מספר שנים דבר מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בחריפות על צורת לימוד ההלכה המקובלת במחוזות שונים. כמה לבלרים יצאו אז ברוב חוצפתם ב'מחאות' שקטות נגדו (היו מספר סיבות לא לצאת במחאות רועשות. וד"ל). אך באמת, הדברים שאמר הגר"ע יוסף באותו מעמד, הם הם הדברים שכתב המ"ב בעצמו בהקדמת ספרו.

זמני התפללות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') בשב"ק פרשת שופטים :

מנחה עש"ק ובשב"ק : 4:50. שחרית : 8:30. ערבית מוצש"ק : 6:00. מנחה וערבית ביום חול בשבוע הבעל"ט (פרשת תרומה) : 5:20